

De Zaaier

Maandelijks uitgave van de Hersteld Hervormde Evangelisatie Scheveningen en de Hersteld Hervormde Gemeente Voorburg

Zie, een zaaier ging uit om te zaaien.

Matth. 13:3b



Alles is ijdelheid

Zo de Heere het geeft en wij leven, proberen wij aansluitend de meditatie de komende tijd te houden over het boek Prediker. Iedere meditatie behandelt dan een hoofdstuk. Waarom heb ik gekozen voor het boek Prediker? Want er zijn nog veel meer mogelijkheden denkbaar waar de Heere nog directer tot ons spreekt als in het boek Prediker. Dan geef ik u gelijk. Maar toch is het boek Prediker een boek waarin alles ademt de nabijheid van de Heere. Maar ook de afwezigheid van de Heere. Als de schrijver Salomo, naar wij aannemen, dit allemaal opschrijft dan is hij al gekomen tot een hoge ouderdom. De jaren eraan voorafgaand is hij van het rechte pad der ware godzaligheid afgeweken, maar nu hij dit schrijft is hij wederom tot God bekeert. (2 Kron. 11:17 KT32) Wij kennen allemaal wel de geschiedenis van Salomo. Hoe hij als zoon zijn vader David mocht opvolgen als koning. Maar ook dat de Heere hem de keus gaf wat hij graag zou willen ontvangen van de Heere. Dit lezen wij in 1 Kon. 3. De Heere verschijnt hem in den droom des nachts en zegt; 'begeer wat Ik u geven zal'. Dan krijgen wij een ontroerende getuigenis van Salomo in de daaropvolgende verzen. Hij verwijst eerst naar de weldaden die de Heere heeft gedaan aan zijn vader David. Maar dan zegt hij in vers 7: Nu dan, HEERE mijn God, Gij hebt Uw knecht koning gemaakt in de plaats van mijn vader David; en ik ben een klein jongeling, ik weet niet uit te gaan noch in te gaan. Deze gestalte van Salomo lijkt op de gestalte van Saul, toen hij aangezocht werd om tot koning gezalfd te worden en dat hij zich verborg achter de vaten. Hij durfde niet onder de mensen te komen. (1 Sam. 10:22)

Meditatie

Ijdelheid der ijdelheden, zegt de Prediker; ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid.

Prediker 1 : 2

Maar, nee dit is een andere houding, waarom? Salomo weet het niet hoe hij e.e.a. moet gaan doen en hij vraagt de Heere om hulp, maar vooral om wijsheid. Hij vraagt dan letterlijk: Geef dan Uw knecht een verstandig hart om Uw volk te richten, verstandelijk onderscheiden de tussen goed en kwaad; want wie zou dit Uw zwaar volk kunnen richten? Dit antwoord en deze houding is aangenaam in de ogen van de Heere. De Heere geeft hem verstand en wijsheid wat voor hem nog nooit vertoond is aan een mens en na hem ook niet meer gevonden zal worden in een mens. (1 Kon. 3: 11-14) Is het trouwens vanwege deze houding dat de Heere Salomo niet in de steek laat? Nee, het is omdat de Heere een waarmaker is van Zijn Woord. Hij heeft David beloofd dat Hij een Verlosser zal zenden uit het geslacht van David. Dus alle dingen moeten zo geschieden tot eer van God. Zijn alle gebeurtenissen uit het leven vermeldenswaardig en tot eer van God? Nee, zoals zo even al aangegeven voordat Salomo het boek Prediker mocht gaan schrijven leefde hij geruime tijd zonder God. Wij weten allemaal wat de reden was van de losse omgang met de Heere. Hij had zijn hart verslingerd aan veel vrouwen en deze vrouwen voerden hem weg van de Heere. Hij bouwde zelfs afgodstempels voor zijn vrouwen en ging met hen op naar deze afgoden. De Heere geeft Zijn eer niet aan een ander. Het boek Prediker is dan bij uitstek het boek waarin Salomo beschrijft dat alles anders wordt als de Heere gaat werken in het leven van een mens. Hij heeft zich jaren gewenteld in de ijdelheden van deze wereld. Maar wat wij lezen in vs 2 is waarheid geworden in zijn leven: ijdelheid der ijdelheden, zegt de Prediker; ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid. Dit vers drukt in een overtreffende

trap de ijdelheid van deze wereld uit. De Prediker is in dit geval Salomo die ons voorhoudt zoals dat staat in vers 12; Ik, Prediker; was koning over Israël te Jeruzalem. Hij was de juiste persoon die dit moest uitspreken dat het allemaal ijdelheid is. Koning en daarom de machtigste en wijste man uit zijn tijd en die moet dit gaan belijden. Hij omschrijft dan in vers 3 'welk voordeel heeft de mens van al zijn arbeid dien hij werkt onder de zon? Niets! Vanwege de zonde in het paradijs moet een mens zich in het zweet werken en met pijn en smart kinderen baren. Teverdenheid is een groot goed als een mens dat ten deel mag vallen, maar van nature is een mens altijd onrustig en verlangend naar meer. Het ene geslacht gaat en het andere komt. De zon gaat op en de zon gaat onder. De wind blaast zacht of stormachtig of er is geen wind. Al het water stroomt naar de zee, en de zee overstroomt niet, zoals bij de zondvloed. Al deze dingen gaan door en de mens die er op opmerkzaam gemaakt wordt, ziet de betrekkelijkheid van dit alles.

Salomo beschrijft dit alles zeer herkenbaar en zeer indringend, hij gebruikt prachtige voorbeelden uit de natuur. Maar de conclusie aan het eind van het hoofdstuk is dat al zijn inspanningen om wijzer te worden en meer te gaan begrijpen van alles in de tijd, dat het allemaal 'een kwelling des geestes' is. Weet u wat een kwelling is? Dat gaat niet weg na verloop van tijd, maar dat verergert en dat brengt de mens aan de grond. Ook bij Salomo want wie veel weet gaat veel verdriet ervaren. Hoe tegenstrijdig maar waar. In plaats van meer te weten, meer overzicht. Nee juist andersom, hoe meer we weten hoe onmogelijker om overzicht te houden.



Wij hopen dat de volgende keer toe te spitsen op de materiële bezittingen die een mens zich mag verwerven. Maar toch Salomo mocht verlost worden van de kwellend des geestes, want hij mocht aan het eind van zijn leven dit prachtige boek schrijven ter bemoediging en waarschuwing tot een ieder van ons. Wie God verlaat heeft smart op smart te vrezen.

Kand. M.S. Roos

Hersteld Hervormde Evangelisatie Scheveningen

Wijzingen data Bijbellezingen

Door bezoekers uit Voorburg is ons de vraag voorgelegd of de Bijbellezingen in Scheveningen voortaan op donderdag in plaats van op woensdag zouden kunnen plaatsvinden. Op woensdag worden ook in Voorburg bijeenkomsten belegd en je kunt nu eenmaal niet op twee plekken tegelijk zijn. We veronderstellen dat een soortgelijke vraag tot schuiven niet aan Voorburg is gesteld; anders zouden we aan twee kanten gaan schuiven en dat is ook weer niet de bedoeling. Maar hoe dan ook, de mogelijkheid om met data te schuiven valt voor ons grotendeels te realiseren en dus zijn we heel gaarne bereid aan het gestelde verzoek te voldoen. Nu blijft de reeds gemaakte afspraak voor D.V. **woensdag 14 april** aanstaande ongewijzigd. **Kand. Roos** had namelijk voor D.V. donderdag 15 april al een afspraak staan. Voor de doordeeweekse bijeenkomsten daarna hebben wij wel wijzigingen kunnen doorvoeren. Onderstaand treft u de resultaten daarvan aan:

D.V. donderdag 29 april: **Kand. M.S. Roos**

D.V. donderdag 20 mei : **Ds. J. Joppe**
(lezing over nog nader te bepalen onderwerp)

D.V. donderdag 03 juni: **Kand. M.S. Roos**
In principe vangen de Bijbellezingen steeds om 19.30 uur aan, tenzij als gevolg van de corona-maatregelen andere tijden noodzakelijk zijn. In dat geval hopen we u hierover bijtijds te informeren.

Gezegende avonden toegewenst!

Van het Bestuur

Wanneer deze Zaaier u bereikt, leven we in de dagen rond Goede Vrijdag (de betaaldag voor de Kerk) en Pasen, hetgeen een bijzonder heilsfeit is.

Wat heeft de Opstanding ons te zeggen?

Van nature leeft er in ons aller hart opstand. opstand tegen God, Die wij reeds in ons bondshoofd Adam van de troon wensten te stoten. Wij wensten niet dat Hij Koning over ons zou zijn. En door de zondeval liggen we van nature allemaal in

Rooster kerkdiensten

(Diensten Deo Volente in het kerkgebouw Hoge Prins Willemstraat 214)

Zondag 4 apr.	10.00 uur:	Kand. Joh. Fekkes, Nijkerk
	17.00 uur:	Kand. M.S. Roos, 't Harde
Maandag 5 apr. (2e Paasdag)	09.30 uur:	Kand. W.J. Korving, Den Helder
Zondag 11 apr.	10.00 uur:	Ds. W. Roos, Doornspijk
	16.00 uur:	Ds. K.J. Kaptein Ridderkerk
Zondag 18 april	10.00 uur:	Ds. J.P. Boiten, Hendrik Ido Ambacht
	17.00 uur:	-idem-
Zondag 25 april	10.00 uur:	Ds. H. Oussoren, Grafhorst
	17.00 uur:	-idem-
Zondag 2 mei	10.00 uur:	Kand. D. Baarssen, Urk
	17.00 uur:	-idem-
Zondag 9 mei	10.00 uur:	Ds. B.D. Bouman, Hardinxveld-Giessendam
	16.00 uur:	Ds. J. Joppe, Barneveld

N.B. Let u s.v.p. op de afwijkende **vetgedrukte** aanvangstijden!
Van harte gezegende diensten toegewenst!

onze doodstaat. Als we daar door Gods Geest aan worden ontdekt en zo werkelijk onze dood komen in te leven, dan is er, ondanks onze opstand, toch nog een ontkomen aan de eeuwige dood mogelijk. De gevolgen van onze opstand in het Paradijs konden alleen maar door Zijn sterven en opstanding uit de dood ongedaan worden gemaakt. Maar dan is wel de gang door de dood tot het leven aan deze zijde van het graf noodzakelijk, wil het dus wèl zijn voor tijd en eeuwigheid. De Heere geve dat Hij Die de dood en het graf overwon ook voor ons de ware Levensvorst mag zijn of worden. *Mogen de diensten rondom Pasen daartoe strekken. Zulks tot heil van zondaarszielen en tot eer van Zijn heilige Naam.*

Vanuit de gemeente

Woensdag 31 maart jongstleden hadden wij telefonisch contact met **mevrouw Van Alpen**. Zij liet ons weten dat de tweede operatie aan haar blaas, die de maandag ervoor had plaatsgevonden (zie elders in

De Zaaier), haar erg is meegevallen. Ook de artsen waren uiterst tevreden over het verloop en het resultaat van de ingreep. Ze waren geen verontrustende zaken tegengekomen. De dag daarop mocht mevrouw Van Alphen alweer terug naar huis keren. Er zal, zoals te doen gebruikelijk, nog een vervolgesprek met de artsen plaatsvinden. *De Heere heeft nog Zijn sparende hand uitgestrekt.* Dat stemt tot grote dankbaarheid. Dat deze weg van beproeving nog mocht worden geheiligd aan het hart.

Mevrouw Van Alphen liet weten dat zij en haar man hopen en erook naar uitzien om Deo Volente te Zijner tijd nog eens naar de kerk te kunnen gaan. Ook vanuit de evangelisatie wordt ernaar uitgezien hen weer in ons midden te mogen aantreffen.

De heer M. Overduin tobt nog steeds enorm met de heup. Het lopen valt hem zeer zwaar of is zelfs bijna onmogelijk. Een operatie is noodzakelijk, maar de arts heeft al laten weten dat de wachttijden lang zijn.

Wij wensen de heer Overduin heel veel

sterkte toe en ook hem zij de Heere goed en nabij.

Mevrouw C. Buijs mocht na een verblijf van drie maanden in Bieslandhof te Delft weer terug keren in haar eigen vertrouwde huis aan de Hoge Prins Willemstraat. Het waren drie moeilijke maanden voor haar en wat is zij blij en dankbaar dat ze zich -met enige hulp van derden- weer zelfstandig kan redden in haar eigen huis. Er zijn zodanige aanpassingen verricht dat mevrouw Buijs zich mede met behulp van haar rollator goed kan verplaatsen. *Nogmaals, alle reden tot dankbaarheid jegens Hem Die het nog wèl met haar maakte.*

De heer Henk van Elten is na aanhoudende klachten door de huisarts doorverwezen naar een cardioloog. Woensdag 31 maart jongstleden is hij samen met bestuurslid Balyon naar Hoofddorp gegaan waar hij een cardiologisch onderzoek onderging. Na diverse contrôles is besloten om op D.V. 6 april een fietstest en andere conditietesten af te nemen, om er achter te komen wat de oorzaak is van de klachten. *Ook Henk wensen we veel sterkte en de nabijheid des Heeren toe.* Dat wensen we ook de overige zieken, bedroefden en beproefden als ook de alleenstaanden van harte toe.

Huwelijk

Voor de **familie Roos** is D.V. de maand april een vreugdevolle maand. **De dochter** van de heer en mevrouw M.S. Roos hoopt als eerste van de kinderen D.V. vrijdag 16 april in het huwelijk te treden. In een dienst die geleid wordt door grootvader ds. W. Roos, hoopt het bruidspaar **Grietje Roos** en **Gertrudes Christiaan van den Bergh** een zegen over en een bevestiging van hun huwelijk te ontvangen. De vader van de bruid, kandidaat M.S. Roos, hoopt de prediking te verzorgen. Wij wensen het bruidspaar en de wederzijdse families een gezegende als ook vreugdevol dag toe. *De Heere zegene hen op hun verdere levenspad.*

De jarigen

D.V. de komende maand hopen de navolgende personen vermeerdering van jaren geschonken te krijgen:

11 april: mevrouw A. de Ruiters-Korving (80 jaar);

30 april mevrouw M. van Alphen-den Heijer (84 jaar).

Het is moeilijk om de juiste woorden te vinden, wetend onder welke moeilijke en spannende omstandigheden met name mevrouw Van Alphen momenteel verkeert

(zie ook elders in deze Zaaier). Maar ondanks dat alles, kan de Heere u een rijk gezegende dag schenken. Dat wensen we u van harte toe. Mevrouw De Ruiters wensen wij met allen die u lief en dierbaar zijn een fijne, als ook gezegende dag toe. *Dat u met de weldaden in de Weldoener zou mogen eindigen.*

Matse (overgenomen uit Israëli aktueel)

Wie kent hem niet, de matse? Het is de platte, harde koek die gedurende Pesach gegeten wordt. Het Hebreeuwse *matsah* is te vertalen met ongezuurd. Wat is *ongezuurd*? Het betekent in de eerste plaats dat het deeg voor de matse niet de tijd mag krijgen om te rijzen. In de Joodse leer is daarom de bereiding van de matse nauwkeurig vastgelegd. Het totale bakproces mag niet langer dan achttien minuten duren.

In de Bijbel wordt gesproken over het feest van de matsot (meervoud van matsah), naast Pesach (Lev. 23:6). Het valt samen met Pesach, maar het is er toch ook weer van onderscheiden. Het feest van de *matsot* duurt zeven dagen. Het begint ermee dat alle zuurdesem uit het huis verwijderd moet worden. Zuurdesem is *chamets* in het Hebreeuws. Oorspronkelijk was dat een stukje oud deeg, dat het verse deeg liet rijzen. Alle kruimeltjes, alle oud meel, het wordt allemaal verbrand. Zeven dagen mag er niets wat gezuurd is, genuttigd worden. Alle producten die gegist of gerezen zijn, zijn in de ban, ook bier bijvoorbeeld.

Het gebod om de matse te eten werd gegeven aan de vooravond van de uittocht uit Egypte. Het symboliseerde de haast waarmee de Israëlieten uit Egypte moesten trekken. Het eten van de matse herinnert aan de bevrijding van de slavernij in Egypte."

Dit is het brood van de ellende, dat onze vaders in Egypte aten", zo zegt de Haggada. De Haggada is een boek waaruit religieuze Joden lezen tijdens de sederavond. Ook dit laatste woord vereist wellicht enige toelichting (noot red.). Het feest van Pesach vangt aan met de sederavond. Men gebruikt daarbij een uitgebreide maaltijd met vier glazen wijn. Tijdens de maaltijd wordt dus uit de Haggada gelezen en dan met name waar het gaat om de slavernij in Egypte en de uittocht uit Egypte. Volledigheidshalve citeren we in dit verband Deuteronomium 16 vers 3: Gij zult niets gedeseinds op

hetzelfde eten; zeven dagen zult gij ongezuurde broden op hetzelfde eten, een brood der ellende (want inderhaast zijt gij uit Egypteland uitgetogen), opdat gij gedenkt aan den dag van uw uittrekken uit Egypteland, al de dagen uws levens. Wie aan de sedertafel de matse eet, ervaart op dat moment aan den lijve de ellende die de vaders in Egypte doormaakten. Het is alsof je zelf uit Egypte



FINANCIËN maart 2021

Collectes:

Zo 7 mrt :	€ 90,17
Wo 10 mrt:	€ 278,70
Zo 14 mrt :	€ 70,17
Zo 21 mrt:	€ 74,15
Zo 28 mrt:	€ 106,20

Bidstond: 10-03-2021:

Ds. A. J. Speksnijder
Collecte € 278,70 + Giraal: € 300,00
mw. N.N. en 3x € 50,00 allen fam. N. N.
= Totaal € 728,70

Bijbellezing 17-03-2021:

Ond. Het leven van Jacob, Gen. 33.
Collecte: €34,85

Collectegeld

Giraal: fam. J.B. totaal €40,00

RESERVE-FONDS (voor onderhoud en onverwachte uitgaven)

ABN-AMRO Rekening:
NL35ABNA0590796860
€ 715,58

Mijn kracht is, als een scherf, van sap beroofd,

Mijn tong kleeft in mijn mond, door dorst gekloofd;

Gij zult eerlang mij, door den dood, het hoofd

In 't stof doen bukken.

Want van rondom zie 'k honden samenrukken;

Een muiltgespan

Heeft mij ter prooi verkoren,

Mijn handen en mijn voeten doen doorboren,

Zo fel het kan.

Psalm 22 : 8

Na de Heere, hartelijk dank voor uw offervaardigheid

Met vriendelijke groet,
uw penningmeester.

→ wegtrekt. Zo moet je de seder vieren, zegt de Haggada.

De matse komt trouwens al eerder in de Bijbel voor. Lot bakte matses voor de engelen die hem bezochten in Sodom (Gen. 19:3). Abraham droeg Sara op om "snel" koeken te bakken toen de drie mannen bij hem kwamen. (Gen. 18:6). Misschien moeten we hier ook aan matses denken. Tenslotte merken we nog op dat voor de graanoffers in de tempel ook matses werden gebruikt. Anders dan de matses voor Pesach werden deze matses veelal met olie bereid.

Evangelisatiefolder: Corona, Wie roept daar?

Na een paar maanden van voorbereiding is de evangelisatie-folder er om verspreid te worden. Een mooi verzorgde brochure die huis aan huis bezorgd zal worden bij plusminus 10.000 adressen in Scheveningen e.o., behalve bij mensen die via een Nee/Nee-sticker op hun brievenbus te kennen geven hier geen prijs op te stellen. Zij weten niet wat zij afslaan! Of zoals in de bijgesloten brief van de folder staat vermeld: Want als wij christenen 'onkerkelijk' Nederland niet oproepen tot wederkeer, wie roept hen dan op?



Een van de 10.000 folders die o.a. door dhr. Arie van der Zwan in de brievenbussen van Scheveningen is gestopt.



De voorzijde van de folder "Wie roept daar?".

Een paar honderdduizend folders worden gratis ter beschikking gesteld, mede door de schrijvers/uitgevers van de brochure 'Als de Heere roept'. Ook in Den Haag/Voorburg en landelijk is deze folder verspreid. De organisatie hier lag in de handen van **dhr. M. van de Toorn** van de Presbyteriaal hervormde kerkgemeenschap Randstad. Wij zijn ook dankbaar dat hij op de desbetreffende avond, donderdag 25 maart, met een grote groep aanwezig was om "onze gemeente" te assisteren bij de verspreiding van deze 10.000 folders. Gezien de beperkte tijd die avond, de avondklok was nog tot 21:00 uur, zullen de folders die over zijn op een andere datum worden verspreid. *Wij bidden of de HEERE Zijn zegen er over wil schenken en vragen uw blijvend gebed voor onze naaste dichtbij en verder weg.*

Hartsvernieuwing

In een verslag van de beroemde predikant **Ian R.K. Paisley** over de opwekking van 1859 in Ulster schreef hij ook waardoor deze gekenmerkt werd. Eén van de dingen die hij noemde was de werkelijkheid van de wedergeboorte: 'De opwekking in Ulster had eenzelfde basis als de 16e eeuwse Reformatie en de 18e eeuwse Great Awakening. Ze riep op tot bekering tot God en geloof in Jezus Christus. Haar boodschap was die van Christus' tot Nicodemus: 'Gijlieden moet wederom geboren worden'. Door deze opwekking werd 'wedergeboorte' overgebracht vanuit het terrein van de theologie naar het terrein van de beleving. Door de kracht hiervan kwamen mensen tot bevindelijke kennis van de nieuwe geboorte, terwijl ze het vroeger slechts leerstellig kenden. Dit had tot gevolg, dat

een levendige vitaliteit de plaats innam van een dode formaliteit. En dat religiositeit gedoopt werd in een heerlijke realiteit. O, als we toch vandaag de dag eenzelfde doop mochten ontvangen!

De oprichter van het Leger des Heils, William Booth, waarschuwde voor de tijd waarin er sprake zou zijn van een 'preken over godsdienst zonder Heilige Geest, over christendom zonder Christus, over verging zonder bekering, over redding zonder wedergeboorte en over een hemel zonder een hel'.

Die tijd is in Ulster zeker aangebroken, en slechts een krachtige en getrouwe bediening van de leerstukken van vrije genade kan hierin verandering aanbrengen. De moderne evangelical die op het spreken over zonde bekijkt, verlorenheid bagatelliseert en het toekomstige oordeel klein maakt, kan nooit een opwekkingsprediker zijn.

Predikers met ouderwetse overtuigingen, die met ouderwetse kracht het ouderwetse Evangelie brengen - daar zitten we verlegen om'.

Hersteld Hervormde Evangelisatie Scheveningen

Hoge Prins Willemstraat 214,
Scheveningen
Telefoon 06 338 399 54
www.hhevangelisatiescheveningen.nl

Patoraalmedewerker:
Kand. M.S. Roos
Oostloo 7a, 8084 PK 't Harde
Telefoon 06 518 143 34

J. Roeleveld, Stakenbergweg 10,
8075 RA Elspeet,
Telefoon 06 271 825 48
jan.roeleveld@outlook.com

A.J. van der Zwan,
Terschellingsestraat 7
2583 JN Scheveningen,
Telefoon 070 352 04 32
arievdzwan@telfort.nl

M. Balyon, Vlierstraat 42,
2225 SM Katwijk
Telefoon 06 814 758 81
maarten@balyon.com

Giro: NL57 INGB 0005 9311 26
t.n.v. Stg. Hervormde Evangelisatie
Scheveningen
Bank: NL51 ABNA 0526 3090 32
t.n.v. Stg. Hervormde Evangelisatie
Scheveningen

CD-opname predikaties:
Mw. A. van der Zwan-van der Lede,
070-3520432 / adsl1960@telfort.nl

Voor de jeugd van de gemeente

Deze pagina van de Zaaier is in het bijzonder bestemd voor jongeren van de gemeente. In het verhaal over het leven van boer Kees Berends doen de dominee

en ouderling Spaanders moeite om de stugge Kees Berends te bereiken met Gods Woord.

In het leerstellige gedeelte door H. van

Dam is nu artikel 7 aan de orde. Daar wordt gesproken over de volkomenheid van de Heilige Schrift. Als regel voor het geloof.

Het leven van Kees Berends (15)

HOOFDSTUK 4 - Bezoek (vervolg)

Willem Spaanders is vastbesloten. Daar heb je die bijbel al wéér! Kees Berends verzet zich. Spaanders slaat het Boek open en leest:

„Een psalm van David, voor den opperzangmeester. De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God. Zij verderven het, zij maken het gruwelijk met hun werk; er is niemand die goed doet. De Heere heeft uit den hemel nedergezien op de mensenkinderen, om te zien, of iemand verstandig ware, die God zocht, zij zijn allen afgeweken, tezamen zijn zij stinkende geworden; er is niemand die goed doet, ook niet een“....

Kees Berend zit verstijfd op zijn stoel. Dominee Breuchel hoort met klimmende verbazing Spaanders juist die woorden hier voorlezen. Hij denkt terug aan de middag, zijn worstelen om een woord voor zijn preek. Bedoelt de Heere dat hij daarover Zondag moet preken? Staat het

soms in verband met deze brute spotter? Spaanders kijkt onafgebroken naar Kees Berends. Deze wordt hoe langer hoe onrustiger onder die ogen. Deze man durft hem aan. Die heeft een machtig wapen . . . het Woord van God. Kees Berends staat op, hij zal niet wijken voor die fijnen.

„Ben ik die dwaas? Bedoel je dat Spaanders, maar dan weet ik er dwazer!“ Die stem is hees. „Zeg op, Willem, wat bedoel je daarmee?“

„Dit Kees, dat jij niet zo'n groot woord moet hebben en God verwijten dat Hij je tuchtigt. In al je huwelijksjaren heeft de Heere je nog met geen vinger aangeraakt. En wil je dan God verwijt maken, dat Hij Kees Berends eens komt herinneren dat je met je sterven niet met al zult meenemen? Daar Kees Berends staat ook jouw voorland, de weg van alle vlees!“ Willem Spaanders wacht het antwoord niet af, maar slaat een paar bladzijden om: „Want hij ziet dat de wijzen sterven,

dat tezamen een dwaas en een onvernuftige omkomen, en hun goed anderen nalaten. Hun binnenste gedachte is, dat hunne huizen zullen zijn in eeuwigheid, hunne woningen van geslacht tot geslacht; zij noemen ie landen naar hunne namen. De mens nochtans, die in waarde is, blijft niet: hij wordt gelijk als de beesten, die vergaan. Deze hun weg is eene dwaasheid van hen; nochtans hebben hunne nakomelingen een welbehagen in hunne woorden. Sela . _ .“.

Kees Berends zit stil. Hij heeft geen antwoord. Neeltje staat op en brengt de koffie binnen. Haar ogen zijn rood van het wenen. Dominee ziet dat. Vermanend spreekt dominee hen allen toe. Dan vraagt hij: „Berends, zullen we de Heere vragen om licht en wijsheid, om vergeving van zonden, om kracht voor de zware gang die je morgen met je kinderen moet gaan?“

Wordt vervolgd!

De Nederlandse Geloofsbelijdenis (8)

Uit: H. van Dam - Een vaste grond - © Den Hertog - Houten

ARTIKEL 7

DE VOLKOMENHEID VAN DE HEILIGE SCHRIFT; ZIJ ALLEEN IS EEN REGEL VAN HET GELOOF

Wij geloven dat deze Heilige Schrift volkomen de wil van God bevat. Alles wat wij moeten geloven om zalig te worden, wordt ons daarin voldoende geleerd. Uitvoerig is in de Heilige Schrift beschreven op welke wijze God door ons gediend wil worden. Daarom is het niet geoorloofd dat mensen iets anders leren dan ons nu in de Heilige Schrift geleerd wordt. Al was het zelfs een apostel, ja, een engel uit de hemel, zoals Paulus zegt in Galaten 1:8.

Want daar het verboden is aan het Woord van God iets toe of iets af te doen, blijkt daaruit duidelijk dat de leer van de Schrift zeer volmaakt en in alle opzichten volkomen is. Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig die mensen ook geweest mogen zijn, gelijkstellen met de Goddelijke Schrift. Ook de gewoonte mag men niet

met de waarheid van God (want de waarheid is boven alles) gelijkstellen. Dat geldt ook voor wat de grote menigte zegt, wat van oude tijden af door mensen is overgeleverd, of wat op kerkvergaderingen besloten is. Want het Woord zegt dat alle mensen van zichzelf leugenaars zijn en ijdelers dan de ijdelheid zelf. Daarom verwerpen wij van ganser harte al wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt, zoals de apostelen ons geleerd hebben: “Beproeft de geesten of zij uit God zijn”(Joh. 4:1) en “Indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis” (2 Joh:10).

Alles wat ons tot zaligheid nodig is te weten, staat in de Bijbel. Wij hebben geen andere bronnen nodig om Gods wil te leren kennen. Er zijn ook geen andere bronnen. Niemand mag en kan de Bijbel aanvullen. Wij mogen van de Schrift ook niets afdoen. Gods Woord is een volkomen Woord. Wij mogen andere boeken nooit gelijkstellen met de Bijbel. Gods Woord alleen is vol-

maakt. De Heere wil niet anders gediend worden dan zoals Hij Zelf in Zijn Woord aangeeft. Alle gewoontes en tradities en alle besluiten die op kerkelijke vergaderingen genomen worden, moeten dan ook aan Gods Woord getoetst worden. Mensen zijn immers van nature leugenaars. We zijn enkel ijdelheid, lezen we. Dat betekent dat wij leeg zijn van het goede, van hetgeen waarde heeft. Ons hart heeft de waarheid niet lief en de Ware Wijsheid hebben wij ook van onszelf niet. Als mensen iets beweren, moeten wij daarom altijd onderzoeken of het naar Gods Woord is (de geesten beproeven). En als dat niet zo is, moeten wij het met heel ons hart verwerpen. Ook al zou zelfs een engel het beweerd hebben, zegt Paulus. Wat een rijke zegen dat het Woord van God ons gegeven is! En daarom: “... gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats...” (2 Petr. 1:19).

Wordt vervolgd!

De Roeping (2)

Uit: De Redelijke Godssienst / W. à Brakel - Bew. door Mr. J.H. Koolschijn

De vraag is of de uitwendige roeping algemeen is, in die zin dat God alle mensen op de aarde tot Christus roept. Wij zeggen neen. Wel hele landschappen, hele volkeren doch niet allen, want de Schrift en de ervaring van alle tijden is daartegen. Kaïn wordt verdreven van het aangezicht des Heeren, terwijl het Evangelie bleef in de linie van Seth.

Altijd zijn er landen geweest, waar het Evangelie niet is verkondigd. De vraag is nu of God ook roept allen die onder de bediening van het evangelie zijn en niet zalig worden, dan of God alleen de uitverkorenen roept. Ik antwoord daarop: God roept allen en ieder die onder de, bediening van het Evangelie leeft. Dit dient wel opgemerkt te worden, opdat men vrijmoedigheid heeft om Christus aan te nemen, hetwelk men niet zou kunnen doen als het Evangelie niet aangeboden werd. Vergelijkt u eens met de wilde Indianen, die noch Christus noch zaligheid kennen, ziet gij niet dat God aan u wat anders doet dan aan hen. Zoudt gij wel met hen willen verwisselen?

Een ieder die onder de bediening is hoort de stem van de leraar. Zo geschiedt de roeping aan hem die het hoort en de leraar is een dienstknecht van Christus en een gezant van Zijnentwege, zodat die hem hoort, die hoort Christus. En die hem verwerpt, die verwerpt Christus.

De Schrift zegt duidelijk, dat velen die verloren gaan, geroepen waren. Matth. 20 : 16: „Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren“. Er is een algemene roeping tot allen: „Wie dorst heeft kome“. Omdat Christus allen die onder de bediening zijn aangeboden wordt, zo mag niet alleen ieder komen en niemand behoeft achter te blijven uit vrees of hij wel geroepen wordt, maar een ieder moet tot Christus komen en Hem aannemen om door Hem gerechtvaardigd, geheiligd, bewaard en verheerlijkt te worden.

Dit moet men niet opvatten alsof een ieder verplicht ware te geloven dat Christus voor hem gestorven was, dat is het geloof niet. Het geloof is niet de verzekering, want de verzekering is een gevolg van het geloof, maar het geloof bestaat in de uitgang uit zichzelf van een verlegene over zijn ellendige staat en van een begerige ziel naar verzoening, vrede, heiligheid en heerlijkheid; in het ingaan in Christus en in het aannemen van Hem die Zichzelf aanbiedt en een ieder tot Zich roept en nodigt

met beloften, dat die komt niet verworpen zal worden en in het verlaten van zijn ziel op Christus als de almachtige, waarachtige en getrouwe Zaligmaker.

Als iemand nu in de oefening van die daden werkzaam is en die waarlijk in zich bevindt, dan volgt eerst de verzekering dat Jezus voor hem gestorven is. Die onder de bediening leeft, is verplicht om in Christus te geloven, maar niet om te geloven en zich zeker te houden dat Christus voor hem gestorven is.

Nu gaan wij over tot de inwendige roeping, die in de Schrift genoemd wordt hemelse roeping, roeping naar Gods voornemen, opening van het hart, opwekking uit de doden, levendmaking, trekking.

Al deze benamingen drukken uit een krachtadig werk van de Heilige Geest door het Woord op het inwendige van de mens, op het verstand, dat gevende verlichte ogen, op de wil, die buigende tot de liefde der hemelse goederen in Christus Jezus en tot de dadelijke aanneming van Christus. God werkt in de inwendige roeping overeenkomstig de natuur van de mens. De mens is een redelijk schepsel, is begaafd met verstand, redeneert over zaken die hem voorkomen en oordeelt of het noodzakelijk en nuttig is dat hij die zaken hebben, zoeken of doen zal. Overeenkomstig deze natuur des mensen werkt God in de roeping. De Heere dwingt de wil niet tegen haar dank, maar de Heere geeft het verstand ogen om geestelijke dingen geestelijk te kunnen zien en door dat licht dringt de Heere door tot de wil en neigt die tot de omhelzing van de gekende, beminnelijke zaken en raakt also éen verstand éen wil aan. Als God iemand inwendig roept, zo geschiedt dat zelden plotseling gelijk het schijnt geschied te zijn in de bekering van Zacheüs en de moordenaar. Maar al is het dat de daad van de overbrenging en levendmaking in een ogenblik geschiedt - even tevoren dood, een ogenblik daarna levend, daar is geen staat tussen beiden - zo gebruikt de Heere doorgaans enige voorbereiding van buiten en van binnen.

Armoede, grote droevige voorvallen, verlies van goed of nabestaanden aardbevingen, oorlogen, pest, enz. hierdoor wordt de mens ontzet. Hij begint gedachten te krijgen om zich te bekeren. Het Woord krijgt kracht. Hij wordt overtuigd van zonde. Hij krijgt bevatting van de eeuwige verdoemenis. Hij krijgt kennis van de Heere Jezus,



Wilhelmus à Brakel (1635-1711)

van de gelukzaligheid der gelovigen. Hij wenst ook zo te zijn. Hij leest het Woord. Hij bidt. Hij voegt zich bij de godzaligen. Hij ontvlied de grove besmettingen van de wereld. Deze dingen zijn maar algemene bewegingen, die onbekeerlijken zowel krijgen als de uitverkorenen. Velen gaan weer terug, verlaten de weg die zij eerst schenen te willen inslaan. Maar als het hun tijd is, zo brengt de Heere de uitverkorenen over door de levendmakende kracht van de Heilige Geest. Deze bovengestelde voorbereidingen komen niet uit de mens voort, maar zijn algemene werkingen van God. Zij zijn ook geen trap tot de wedergeboorte. Zij zijn niet genoeg om de mens over te brengen. De mens is niet bekwaam om door de kracht van zijn vrije wil zelf over te gaan en zich te bekeren, maar daar moet een krachtadige en almachtige kracht van God bijkomen, zal hij bekeerd worden.

De voorbereidingen zijn maar middelen die God heeft en gebruikt om de mens te behandelen op een menselijke manier. Als God iemand inwendig roept, zo krijgt hij een heel andere gestalte als natuur of voorbereiding kan geven. Het licht hetwelk de mens door de inwendige roeping ontvangt, is niet in trap van de natuurlijke onderscheiden, maar in wezen: het is niet als de zon in haar eerste opgang en voortgang, of als een kind in zijn begin of groei, in genen dele, het licht is van een heel andere natuur.

Er zijn er die zeggen dat het geestelijk licht en de geestelijke deugdzaamheid in trap van het natuurlijke licht en de deugdzaamheid verschilt, maar wij zeggen dat het geestelijk licht en de geestelijke deugdzaamheid in natuur van het natuurlijk licht en de deugdzaamheid verschillen.

Wordt vervolgd!

De zondag in plaats van de sabbat (4)

Ds. L. Vroegindeweyj

HOOFDSTUK 5

De zondagswetten (3)

We hebben in het vorige hoofdstuk geschreven over de Franse zondagswetten. De middeleeuwse zondagswetten zijn hiervan niet principieel verschillend. We kunnen ze dus laten rusten, omdat we door het vorenstaande reeds een behoorlijke indruk van de wijze hebben, waarop men de zondag gevierd wilde zien. Voor vrouwen was bepaald, dat zij ook hun specifieke werkzaamheden als weven, spinnen, naaien, borduren, wol en vlas bewerken, niet mochten verrichten. Het schijnt, dat reeds in de middeleeuwen in Engeland een enigszins strengere opvatting van de zondag heerste dan in andere landen. We besluiten met enkele uitspraken van synoden. We zien er uit dat dezelfde vraagstukken met betrekking tot de praktische zondagsviering telkens weer aan de orde komen. In 538 weigerde een synode precies te zeggen, hoe het met wandelen op zondag, met eten klaar maken, met het huis een beetje reinigen of zich zelf, nu precies moest. Maar zij sprak wel uit, dat deze vragen, naar haar gevoelen, meer tot de Joodse dan tot de christelijke waarneming van die dag behoren. In 747 verbood een synode de geestelijken om wereldse bijeenkomsten op zondag bij te wonen. Zij mochten op die dag ook niet reizen, maar moesten in hun klooster en kerken blijven. Een synode van 791 bepaalt, dat men zich op zondag van alle zonde moet onthouden en van alle vleeselijk werk en in niets anders bezig zijn dan in gebed, kerkgaan en dergelijke. Het verbod van zondagsarbeid in de landbouw bleef in de middeleeuwen bestaan, maar een synode van 1322 stelde vast dat een priester in noodzakelijke gevallen verlof kon geven. Die landarbeid heeft ook later nog zorgen gebaard. Op de vergadering van de synode van Zuid-Holland in 1626 stelde men vast, dat het volkomen geoorloofd is op zondag koren te maaien. Maar op de gereformeerde opvattingen komen we nog terug, als het onderwerp u tenminste niet verdriet. De lezer is koning, dat weet u. Maar nu moet ik toch nog van een paar dingen uit de middeleeuwen melding maken. En wel eerst van een apocrief geschrift, dat een grote verbreiding door de gehele christelijke kerk van die eeuwen heeft verkregen. Men vertelt van deze brief, dat hij door Christus

Zelf in de hemel is geschreven met gouden letters of met Zijn eigen bloed. Hij is ergens op aarde gevallen. De een zegt: te Rome. De ander zegt: te Jeruzalem enz. Het doel van de brief is om de mensen de zondagsviering in te scherpen en nog een paar dingen. De afschriften van deze brief zijn verschillend, maar hij heeft een ongelooflijke populariteit genoten. Het stuk moet reeds uit de 6e eeuw dateren. Naast vele andere vertalingen is er ook één in het Middel-Nederlands. De lezing er van laat geen bijzondere indruk na. Het is een verward stuk. Een paar overgeschreven regels mogen u daar een indruk van geven. Zo begint het: Hier volgt een gebod, dat God Zelf geboden heeft en gezonden. Op Sint Michielsberg hangt de brief voor het Sint Michielsbeeld en niemand weet, wie die brief daar gehangen heeft... en wie de brief uit wil schrijven daar neigt hij zichzelf -tegen en doet zich open. Is 't dat er iemand is die de heilige zondag niet viert noch eert, die is vervloekt en verbannen van de heilige Kerk. En Ik Jezus gebied dat gij naar de heilige Kerk gaat met goede aandacht en met innige gebeden. Want Ik beken en zie, dat gij Mijn gebod niet hoort. En Mijn vierdag, want Ik heb u 6 dagen gegeven om te arbeiden in de week. En Ik, Jezus, gebied u de zondag te vieren en gij wilt het helaas niet doen. Gij wilt naar de kerk niet gaan of naar de preek of tot andere goede werken, maar gij zijt geneigd tot zonden... Zo gaat het verder. Het einde is: En Ik Jezus hoor liever dat de mens zeer ootmoediglich zegt: lieve Heere, ontferm u over mij, arme zondaar, dan dat Ik het zingen der engelen hoor in het eeuwige leven. Daar moet ons brengen de gezegende Jezus. Amen. Die laatste zin is wel de beste van het hele stuk. In dezelfde tijd, dat dit stuk werd gemaakt - einde zesde eeuw - kreeg Ierland zijn zondagswet, met de bekende verboden van rijden, reizen, huis schoon houden, kopen enz. Een zondagswet, die nu nog van kracht is in Engeland dateert uit 1448. Misschien mag ik nu nog een paar bijzondere dingen onderstrepen. We hebben gezien, dat van Constantijn af de arbeid op zondag is verboden. Onder de bepalingen die er gemaakt zijn waren er ook, die het reizen op zondag, tenzij bij noodzaak verbieden, gelijk wij nog altijd in onze kringen deze regel hebben. Ook was er een bepaling, die de huwelijksgemeenschap in de nacht van zaterdag op

zondag verbood. Verboden werd zich op zondag te laten scheren en zijn haar te laten knippen.

Men noemt de Engelse zondag wel eens de puriteinse zondag. De dingen liggen toch wel enigszins anders. De Puriteinen, de strenge gereformeerde leraars uit de 17e eeuw en even daarvoor hebben die strenge zondagsviering niet bedacht maar in zichzelf gevonden. Dat was de christelijke traditie van het Engelse volk, die in hun gewetens tot leven kwam. We hebben het over de wetten gehad. Zij boden een aannemelijk beeld in veel opzichten. Wij voelen wel voor zo'n zondagsheiliging. Maar hoe was de praktijk? Daar zullen we het nu maar niet meer over hebben. Maar dit waren de gedachten en idealen der besten.

HOOFDSTUK 6

De zondag vóór de Reformatie

We hebben in vorige hoofdstukken gezien, hoe de zondag door de burgerlijke wetten, van Constantijn de Grote af, is beschermd geworden. Ik wil nu twee andere vragen aan de orde stellen: de leer over de zondag en de praktijk. Wij zijn natuurlijk nieuwsgierig naar het antwoord op de vraag of de gereformeerde kerken anders tegenover de zondag hebben gestaan dan de roomse kerk. Is hier ook van reformatie sprake? Daarover merken we dit op, dat er op de synoden van rondom 1570 af voortdurend over de zondagsheiliging is gesproken. Daarmee was het niet gesteld, zoals men het wenste. Men wilde meer zondagsrust en meer zondagsheiliging. De verkeerde toestanden, die men aantrof, zette men op rekening van het pausdom. Men wilde een strengere zondagsviering dan de gebruikelijke.

Hoe was de roomse zondagsviering? De leerstellige grondslag ervan heeft de grote kerkleeraar Thomas van Aquino gegeven. Het is van belang zijn gedachten te kennen, omdat men daardoor beter de onenigheden kan begrijpen, die na hem ook in onze kerk zijn gerezen op het stuk van de sabbat. Geestelijk genomen, zegt Thomas, is het een algemeen gebod, letterlijk genomen is het een ceremonieel gebod. Het sabbatsgebod, geestelijk opgevat schrijft voor, dat we van onze boze werken rusten. Maar die inwendige dienst Gods moet uitwendig ook in een teken te zien zijn. Dat teken is dan de rustdag, →

→ waar alle mensen profijt van hebben. Naast de geestelijke betekenis hebben de letterlijke. Deze letterlijke betekenis is ten dele moreel, ten dele ceremonieel. De morele betekenis is, dat ieder mens een bepaalde vaste tijd afzondert voor de dingen Gods. Het vierde gebod zegt: gij moet een vaste tijd zetten voor de Godsverering. De mens heeft immers al een natuurlijke neiging om voor iedere noodzakelijke handeling zoals eten, slapen en dergelijke een tijd te bepalen. Het is dus ook een gebod der natuur om voor onze geestelijke verkwikking een vaste tijd te zetten. Dit gebod onzer natuur is een zedelijk gebod, dus is ook het hebben van een vaste tijd voor de goddelijke dingen een zedelijk voorschrift. Zo beredeneert Thomas deze dingen. Wie een beetje onderlegt is, herkent hierin de roomse opvatting van het natuurrecht. Wat is er nu ceremonieels aan dit gebod? Dat er een bijzondere tijd wordt voorgeschreven, ter herinnering aan de schepping der wereld. Ook nog om een andere reden is het ceremonieel, namelijk in zoverre het een teken was van de rust van Christus in het graf. Doch in zoverre het vierde gebod betekent de rust der ziel in God en het loslaten der zonde is het enigszins een algemeen gebod. Doch nu doet de sabbat nog meer. Hij schaduwet ook af de rust in de eeuwige zaligheid. Als zodanig is dit gebod nog weer eens ceremonieel. Voor zover het gebod moreel is, hoort het onder de Tien Geboden. Het zal onze lezers bekend zijn. We komen hier nog op terug, dat op de Dordtse synode van 1618/1619 de onderscheiding van moreel en ceremonieel ook werd gebruikt. Wij zijn nu zover, dat het vierde gebod geldt als een gebod, dat er een vaste tijd moet zijn voor de dienst Gods. Hoe moet die dag worden gehouden? Om die vraag te beantwoorden moeten we eerst bedenken, dat het doel van de sabbat is, dat de mens vrij moet zijn voor de dingen Gods. Dus is alles verboden, wat ons hart van de overdenking van de dingen des Heeren afrekt. Geoorloofd is dan alle dienst Gods. Verboden is een gedeelte van de dienst aan de mensen, en zeer erg is het doen van zonde, want dat neemt de sabbatsvrede uit het hart. Arbeiden op de sabbat is dan ook minder erg dan het doen van zonde. Nu heeft Thomas nog een bijzondere opvatting van geestelijke arbeid. Hij rekent er alle arbeid met het hoofd onder. De scholen zouden dus - buiten kerktijd - op zondag mogen voortgaan. In 1911 gaf men op het Canisius-college ook zondagsles, onder andere in handelsrekenen en

-Engels. Ook de arbeid, die wel lichamenlijk is, maar strekt tot heil van anderen of van het eigen lichaam, schendt de sabbat niet. Rust nu de zondag op het vierde gebod? Nee, zegt Thomas, de viering van de dag des Heeren geschiedt volgens de kerkelijke instelling en de gewoonte der christenen. De viering van de zondag beeldt ook niets af, daarom is het verbod van arbeid niet zo streng als op de sabbat der Joden. Slechts zijdelings rust de viering van de zondag op het vierde gebod, in zoverre in het vierde gebod een gebod der natuurwet is begrepen. De kerk wilde door de viering van de zondag, de opstanding van Christus in eeuwige gedachtenis doen houden.

De zondag is evenwel niet minder heilig of gewichtig dan de sabbat, daar de opstanding van Christus een werk van zijn goddelijke natuur was en het werk der schepping door de herschepping voltooid. Wat is nu de rechte wijze van de sabbatsviering? Men moet zich vrijmaken voor de dienst Gods, opdat de liefde Gods in ons niet te veel verflauwe. Zo'n dag is niet verordend tot vermaak. Daarom zegt Augustinus, dat het minder erg is op deze dag te ploegen dan te spelen. Lichamelijke werken zijn op de zondag verboden behalve de noodzakelijke, zoals toen de discipelen aren plukten op de sabbat.

Ten tweede zijn werken toegestaan, ten nutte van de kerk. Ten derde, die van nut zijn voor onze naaste, zoals de genezingen door Jezus op de sabbat verricht. Ten vierde, die ons door een hoger gezag worden geboden. Naast de lichamelijke werken plaatste Thomas de slaafse werken waarvan de zonde de ergste is. Alle zonde op elke dag is overtreding van het sabbatsgebod. De Heidelberger Catechismus zou zeggen: „God gebiedt in het vierde gebod dat ik alle dagen mijns levens van mijn boze werken ruste”.

Dit waren de verboden met hun uitzonderingen. Wat heeft God in het vierde gebod - Thomas zegt natuurlijk altijd: het derde gebod naar de roomse telling - geboden, voor zover de zondag daar nog enigszins mee in verband staat? De zondag is er om offeranden te brengen. Het beste en Gode welgevalligste offer is echter een verbroken en nederig hart, waarom wij op de zondag aan de Heere onze ziel moeten offeren door te klagen en te wenen over onze zonden.

Ten tweede moeten wij ons lichaam bedwingen door vasten en dergelijke oefeningen.

Ten derde moeten wij het onze ten offer brengen. Dit offeren van wat ons is gege-

ven bestaat in het geven van aalmoezen - wat ons doet denken aan de christelijke handreiking van de Catechismus - en voorts in het horen van Gods Woord en het bijwonen van de prediking en kerkdienst. Bovendien moeten wij de goddelijke dingen beoefenen, waardoor onze ziel rust vindt van de onrust der zonde en de hartstochten des vleses.

Ieder zal erkennen, dat hier schone gedachten bij zijn. Wanneer deze zondagsopvatting in de roomse kerk was verwerkelijkt, zou het er daar met de zondagsviering anders en beter uitzien, dan nu het geval is. Deskundigen zeggen, dat de leer van Thomas wel is aanvaard in beginsel. Doch dan volgt er deze zin: Daarentegen maken zijn latere navolgers dikwijls de indruk meer te vragen: „met hoe weinig kan ik volstaan?” dan: „wat kan ik naar mijn vermogen doen om de eis Gods te vervullen?”

En hoe ging het met de zondagsviering in de praktijk? Ik zal een paar dingen noemen. De overheid deed vaak haar zaken op zondag. Dit had mede z'n reden in het feit dat de kerk zoveel feestdagen had, die even verplicht waren als de zondag. De dag des Heeren kwam in de verdrinking door de feestdagen. Eerst in het eind der 16e eeuw gaat de zondag de geheel enige plaats innemen, die hij onder ons bekleedt. Maar bij de debatten over de zondagswet is weer gebleken, dat Rome nog de zondag onder de kerkelijke feestdagen begrijpt. Die gelijkstelling van de zondag met de heiligendagen heeft de zondag zeer geschaad. In het bisdom Utrecht had men in 1345 61 feest- en heiligendagen. Dus gemiddeld werd dat meer dan twee zondagen per week. Dus moest er vaak op die dagen worden gewerkt. Daar stond een flinke boete op overtreding van de geboden der feestdagen. -Opmerkelijk is, dat de echte hoge dagen met een geldboete van een pond hooggehouden werden en dat de boete voor de zondag een half pond was. Men vond in de roomse kerk genoeg strenge bepalingen, maar zij verhinderden niet, dat de zondag en de feestdagen niet alleen door arbeiden, doch vooral door vechten en losbandige vermaken ontheiligd werden. Het roomse volk was niet zo kerkelijk toen. Het algemeen getuigenis der Middeleeuwen is, dat het volk de kerken mijdt, lauw is en onverschillig. Die er nog kwamen, kwamen hoofdzakelijk op zondag. In zoverre had de dag des Heeren bij het volk voorrang.

Wordt vervolgd!